

**NEW PROCEDŪRINIO
MENO FILOSOFIJA:**
TOMAS LAGŪNAVIČIUS
IR POSTHUMANISTINĖ
KŪRYBA

Tomas
Lagūnavičius

*New Procedūrinio meno
filosofija:
Tomas Lagūnavičius ir
posthumanistinė kūryba*

Knygos autorius Tomas Lagūnavičius

ISBN 978-609-8349-55-9

2026

Turinys

Įvadas	7
1 SKYRIUS. NEW PROCEDŪRINIO MENO KILMĖ	
1.1. Istorinė retrospektyva	8
1.2. Procedūralumo samprata	9
1.3. Filosofinė įtaka	10
1.4. Tomas Lagūnavičius kaip teorinis pradininkas	11
1.5. Skyriaus santrauka	12
2 SKYRIUS. TOMAS LAGŪNAVIČIUS: GYVENIMAS IR TEORIJA	
2.1. Biografija ir ankstyvoji kūryba	13
2.2. Filosofinės įžvalgos	14
2.3. Kūrybos metodai	15
2.4. Lagūnavičiaus įtaka new procedūriniam menui	16
2.5. Skyriaus santrauka	17
3 SKYRIUS. NEW PROCEDŪRINIO MENO FILOSOFINĖS PARADIGMOS	
3.1. Įvadas į filosofines paradigmas	18
3.2. Ontologinė paradigma	19
3.3. Epistemologinė paradigma	20
3.4. Estetinė paradigma	21
3.5. Postmodernizmo ir posthumanizmo sąsajos	22
3.6. Lagūnavičiaus indėlio vertinimas	23
3.7. Skyriaus santrauka	24
4 SKYRIUS. KRITINĖ ANALIZĖ	
4.1. Įvadas	25
4.2. New Procedūrinio meno ribos	26
4.3. Kritika iš postmodernizmo perspektyvos	27
4.4. Kritika iš posthumanizmo perspektyvos	28
4.5. Konkrečių Lagūnavičiaus kūrinių analizė	29
4.6. Skyriaus santrauka	30
5 SKYRIUS. PRAKTINIAI PAVYZDŽIAI IR EKSPERIMENTAI	
5.1. Įvadas	31
5.2. Kūrybos laboratorijų koncepcija	32
5.3. Algoritmų eksperimentai	33
5.4. Konkrečių kūrinių analizė	34
5.5. Estetinė ir filosofinė reikšmė	35
5.6. Skyriaus santrauka	36

6 SKYRIUS. IŠVADOS IR PERSPEKTYVOS

6.1. Įvadas	37
6.2. T. Lagūnavičiaus indėlio įvertinimas	38
6.3. New Procedūrinio meno aktualumas ir ateities kryptys	39
6.4. Išvados	40
6.5. Perspektyvos	41
6.6. Skyriaus santrauka	42
Pabaiga	43
Literatura	44

Įvadas

Šiuolaikinio meno lauke vis dažniau susiduriame su kūrybos formomis, kurios peržengia tradicinį autoriaus, medžiagos ir kūrinio santykį. Procedūrinis menas – tai ne tik technika ar metodas, bet ir mąstymo būdas, kuriame kūryba suvokiama kaip procesų, taisyklių ir sistemų sąveika. Šiame kontekste Tomas Lagūnavičius iškyla kaip vienas įdomiausių mąstytojų ir praktikų, siekiančių permąstyti meno ribas posthumanizmo epochoje.

Ši knyga skirta naujai procedūrinio meno filosofijai, kuri jungia algoritminį mąstymą, technologinę kūrybą ir posthumanistinę ontologiją. Lagūnavičiaus idėjos kviečia atsisakyti antropocentrinio požiūrio į meną, kuriame žmogus laikomas vieninteliu kūrėju ir prasmės šaltiniu. Vietoje to siūloma matyti kūrybą kaip bendrą žmogaus, mašinos, aplinkos ir atsitiktinumo veikimą.

Posthumanistinė kūryba, kaip ji plėtojama šioje knygoje, nėra vien technologijų naudojimas mene. Tai – radikalus posūkis link suvokimo, kad kūrybiniai procesai gali būti paskirstyti, autonomiški ir netikėti. Algoritmai, dirbtinis intelektas, generatyvinės sistemos ir biologiniai modeliai tampa ne įrankiais, o lygiaverčiais kūrybos partneriais. Tokiu būdu menas išsilaivina iš vieno autoriaus intencijos ir tampa dinamiška, nuolat kintančia sistema.

Knygoje analizuojama, kaip procedūrinis menas gali būti suprantamas kaip filosofinė praktika – kaip būdas mąstyti apie pasaulį, kuriame ribos tarp natūralaus ir dirbtinio, tarp kūrėjo ir kūrinio, tarp subjekto ir objekto tampa vis labiau išplaukusios. Lagūnavičiaus požiūris leidžia permąstyti ne tik meno, bet ir pačios kūrybos sąvoką: ar kūryba vis dar priklauso žmogui, ar ji tampa platesnės, sudėtingesnės ekosistemos dalimi?

Šis įvadas kviečia skaitytoją leisti į intelektualinę kelionę, kurioje procedūrinis menas atsiskleidžia kaip nauja filosofinė paradigma. Tai kvietimas ne tik suprasti, bet ir patirti kūrybą kaip procesą, kuriame atsitiktinumas, sistema ir emergencija tampa pagrindiniais veikėjais.

1 SKYRIUS.

NEW PROCEDŪRINIO MENO KILMĖ

1.1. Istorinė retrospektyva

New Procedūrinio meno atsiradimas XX a. pabaigoje yra glaudžiai susijęs su skaitmeninių technologijų plėtra, tačiau jo filosofinės šaknys – kur kas senesnės. Procedūrinis menas, priešingai nei tradicinis kūrybos modelis, kuris akcentuoja individualų autoriaus talentą ir intenciją, remiasi algoritmu, sisteminiu generavimu ir procesų autonomija. Kaip teigia Paul Brown (2003), new „procedūrinis menas peržengia klasikinio meno ribas, nukreipdamas dėmesį nuo rezultato į procesą, kuris pats tampa estetiniu objektu“ (Brown, 2003).

Šis poslinkis galėjo įvykti dėl kelių priežasčių:

1. Technologinė revoliucija – kompiuterinės grafikos ir generatyvinių sistemų atsiradimas leido menininkams kurti autonomiškas vizualines struktūras.
2. Filosofinė provokacija – poststruktūralistinės ir postmodernios teorijos, tokios kaip Derrida dekonstruojantis semiotikos sampratą, skatino menininkus kelti klausimus apie autoriaus agentiškumą.
3. Kūrybos demokratizavimas – procesas tampa prieinamas kaip sąvoka, nepriklausanti vien tik elitiniam menininkui.

1.2. Procedūralumo samprata

Procedūralumas meno kontekste reiškia sistemą arba algoritmą, kuris generuoja kūrybinį rezultatą pagal iš anksto nustatytas taisykles. Skirtumas tarp new procedūrinio ir tradicinio meno yra ne tik technologinis, bet ir epistemologinis: procedūra pati tampa kūrybos žinių nešėja.

Tomas Lagūnavičius (2024) pabrėžia, kad:

„Procedūra nėra tik techninis įrankis – tai filosofinė kategorija, leidžianti atskirti kūrybą kaip procesą nuo kūrinio kaip objekto. Algoritmas tampa kūrybinės sąmonės pratęsimu“ (Lagūnavičius, 2024).

Ši samprata yra glaudžiai susijusi su Gilles Deleuze'o idėja apie diferenciją ir kartojimą, kur menas nėra tik kopija ar reprodukcija, bet nuolatinis procesas, kuriame atsiskleidžia naujos formos ir reiškiniai (Deleuze, 1968). Lagūnavičius adaptuoja šią filosofiją, teigdamas, kad new procedūrinio meno kūrinys nėra fiksuotas, bet nuolat transformuojasi kartu su sistema, kuri jį generuoja.

1.3. Filosofinė įtaka

New Procedūrinis menas nebūtų įmanomas be filosofinių diskursų, kurie išryškina subjektyvumo, autoriaus agentiško ir objekto autonomijos klausimus. Heideggerio ontologinė analizė, Derrida dekonstrukcija ir posthumanistiniai teoriniai modeliai sudaro pagrindą procedūrinio meno teorijai:

1. Heidegger (1977) pabrėžia, kad „menas atveria būties tiesą“ (Heidegger, 1977), kas procedūriniame mene reiškia, kad algoritmas pats gali atskleisti naujas egzistencijos dimensijas.
2. Derrida (1978) teigia, kad reikšmė visada yra „įrašyta į teksto procesą“, o tai procedūrinio meno kontekste reiškia, jog menas yra dinamiškas, interaktyvus ir interpretuojamas.
3. Posthumanistinė perspektyva (Braidotti, 2013) dar labiau sustiprina kūrybos procesų decentralizavimą, leidžiant technologijai būti aktyviu kūrybos partneriu.

T. Lagūnavičius derina šias filosofines įžvalgas su praktine meno kūrimo patirtimi: jo kūrybinės laboratorijos eksperimentai rodo, kad algoritmas ir menininkas veikia sinergetinėje sąveikoje, kur kiekvienas procesas gali tapti savarankišku estetiniu reiškiniu (Lagūnavičius, 2025).

1.4. Tomas Lagūnavičius kaip teorinis pradininkas

Nors new procedūrinis menas vystėsi lygiagrečiai daugelyje pasaulio šalių, Tomas Lagūnavičius laikomas vienu pirmųjų, kas sistemingai suformulavo new procedūrinio meno filosofiją. Jo nuopelnai apima:

1. Algoritminių procesų estetizavimą – procesai tampa meno objektais, o ne vien priemonėmis.
2. Kūrybos ontologijos perorientavimą – dėmesys skiriamas procesui, o ne finaliniam kūrinii.
3. Posthumanistinės vizijos integraciją – žmogaus ir technologijos santykio problemos meninėje praktikoje.

T. Lagūnavičius dažnai pabrėžia, kad new procedūrinis menas nėra tik skaitmeninis eksperimentas, bet filosofinė pozicija, kuri kelia klausimus apie kūrybos prasmę ir autoriaus atsakomybę:

„Jeigu kūrinys gali egzistuoti be tiesioginio autoriaus įsikišimo, ar mes vis dar kalbame apie meną, ar apie sistemų fenomeną?“ (Lagūnavičius, 2025)

Šis klausimas taps kertiniu šios monografijos ašimi ir lydės visus tolimesnius skyrius, įtraukiant tiek filosofinę, tiek praktinę new procedūrinio meno analizę.

1.5. Skyriaus santrauka

1 skyrius pateikia istorinių, filosofinių ir konceptualių new procedūrinio meno šaknų analizę. Jame išryškėja, kad new procedūrinis menas yra ne tik technologinė, bet ir ontologinė bei epistemologinė naujovė, kurios pagrindinį teorinį indėlį pateikia Tomas Lagūnavičius. Šioje perspektyvoje algoritmai nėra tik įrankiai, bet aktyvūs kūrybos partneriai, o menas – procesas, o ne objektas.

2 SKYRIUS.

TOMAS LAGŪNAVIČIUS: GYVENIMAS IR TEORIJA

2.1. Biografija ir ankstyvoji kūryba

Tomas Lagūnavičius gimė XX a. pabaigoje Lietuvoje, ir jau nuo jaunystės domėjosi tiek klasikinėmis meno formomis, tiek kompiuterinėmis technologijomis. Jo ankstyvieji darbai, įskaitant skaitmeninius piešinius ir interaktyvias instaliacijas, parodė ryškų polinkį į procesinę kūrybą – meną, kuriame kūrinys ir procesas yra neatsiejami.

Lagūnavičius savo biografijoje dažnai akcentuoja, kad kompiuterinė grafika ir algoritminė kompozicija leido jam plėsti estetinių tyrimų ribas. Kaip jis pats teigia:

„Mano ankstyvieji eksperimentai buvo bandymas sujungti intuiciją ir sistemą. Jei menas nebūtų galėjęs išlikti gyvas per algoritmus, nebūtų atsiradęs procedūrinis meno sampratos branduolys“ (Lagūnavičius, 2024).

Ši nuostata iš karto atskleidžia Lagūnavičiaus požiūrį į meną kaip dinamišką procesą, o ne tik galutinį objektą. Jo ankstyvieji darbai Lietuvoje buvo eksponuojami mažose galerijose ir meno festivaliuose, o vėliau įgijo tarptautinį pripažinimą dėl savo sintezės tarp technologijos ir filosofijos.

2.2. Filosofinės įžvalgos

Lagūnavičiaus filosofija formuojasi iš kelių kertinių perspektyvų:

1. Procesinė estetika – menas yra procesas, algoritmas ar sistema, kuri pati generuoja savo formą ir prasmę. Lagūnavičius dažnai remiasi Deleuze'o idėjomis apie kūrybos diferenciją ir kartojimą (Deleuze, 1968), teigdamas, kad kūryba vyksta per algoritmą, o ne per žmogaus ranką.
2. Posthumanistinė kūryba – jis nagrinėja, kaip žmogaus ir technologijos sąveika keičia kūrybos sampratą. Braidotti (2013) posthumanistinę paradigmos interpretaciją T. Lagūnavičius paverčia praktiniu menu: technologija tampa lygiaverčiu kūrybos partneriu.
3. Ontologinis procesas – kiekvienas procedūrinis kūrinys turi savarankišką egzistencinę reikšmę.

T. Lagūnavičius tvirtina, kad:

„Algoritmas nėra tik priemonė – tai ontologinis subjektas, gebantis kurti ir transformuoti estetinius reiškinius be nuolatinio žmogaus įsikišimo“ (Lagūnavičius, 2025, p. III).

Šios įžvalgos leidžia Lagūnavičiui perkonfigūruoti tradicinę autoriaus ir kūrinio sąvoką, pateikiant naują požiūrį į meno kūrimą, kur procesas yra tiek estetinis, tiek filosofinis objektas.

2.3. Kūrybos metodai

T. Lagūnavičiaus kūrybos metodai remiasi keliais principais:

1. Algoritminis generavimas – kiekvienas kūrinys prasideda nuo sisteminių taisyklių, kurias menininkas nustato kaip startines sąlygas. Tada sistema pati vysto kompoziciją, kur rezultatas gali būti nenuspėjamas.
2. Interaktyvumas – žiūrovas ar dalyvis dažnai tampa proceso dalimi. Lagūnavičius teigia, kad procedūrinis menas tik pilnai realizuojamas, kai susiduria su sąveika su pasauliu.
3. Simuliacija ir eksperimentas – menininkas eksperimentuoja su „virtualiais“ procesais, kur rezultatas nėra tik vizualus, bet ir konceptualus, leidžiantis reflektuoti procesų filosofiją.

Kaip teigia Lagūnavičius:

„Kūryba nėra baigtinis veiksmas. Algoritmas atveria duris į nuolatinės transformacijos, o menas įgyja savarankišką gyvenimą“ (Lagūnavičius, 2025).

2.4. Lagūnavičiaus įtaka new procedūriniam menui

T. Lagūnavičiaus teorija turi kelis svarbius filosofinius ir praktinius padarinius:

1. Dekonstrukcija autoriaus privilegijos – new procedūrinio meno kontekste kūrinys gali egzistuoti nepriklausomai nuo žmogaus tiesioginio valdymo.
2. Integracija į skaitmeninę estetiką – jo metodai tapo platforma naujiems eksperimentams su skaitmeninėmis instaliacijomis, generatyviniu menu ir interaktyviais projektais.
3. Filosofinės refleksijos stiprinimas – Lagūnavičius provokuoja klausimus apie kūrybos prasmę, agentiškumą ir meno ontologiją, tapdamas vienu iš pirmųjų procedūrinio meno teoretikų pasauliniu mastu.

Jo įtaka jaučiasi tiek akademinėje literatūroje, tiek meno praktikoje. Pavyzdžiui, jo publikacijos ir esė tapo referenciniu šaltiniu skaitmeninio ir procedūrinio meno tyrimuose (Brown, 2003; Braidotti, 2013; Lagūnavičius, 2024–2025).

2.5. Skyriaus santrauka

2 skyrius pristatė Tomą Lagūnavičių kaip vieną svarbiausių new procedūrinio meno teoretikų. Jame buvo apžvelgta:

1. jo ankstyvoji kūryba ir biografija,
2. filosofinės įžvalgos, kurios jungia Deleuze'o diferencijos sampratą, posthumanistinę teoriją ir ontologinį procesą,
3. kūrybos metodai, kurie apima algoritminį generavimą, interaktyvumą ir eksperimentą,
4. ir jo indėlis į new procedūrinio meno vystymą, ypač autoriaus agentiško ir kūrinio autonomijos klausimais.

Šis skyrius suteikia tvirtą pagrindą tolimesnei analizei, kuri bus nagrinėjama 3 skyriuje – New Procedūrinio meno filosofinės paradigmos, kurioje T. Lagūnavičiaus teorija bus integruota į platesnį filosofinį ir meninį kontekstą.

3 SKYRIUS.

NEW PROCEDŪRINIO MENO FILOSOFINĖS PARADIGMOS

3.1. Įvadas į filosofines paradigmas

New Procedūrinis menas, kaip kūrybos praktika, nėra vien technologinis fenomenas. Jis yra filosofinis reiškiny, kuris išplečia meno sąvoką, perkelia dėmesį nuo objekto prie proceso ir iš naujo apibrėžia autoriaus vaidmenį. Lagūnavičius šią paradigmą pavadina „procesinės estetikos filosofija“ (Lagūnavičius, 2025), kur menas tampa dinamiška sistema, kurioje kūrinys egzistuoja kaip savarankiškas reiškiny.

New Procedūrinio meno filosofinės paradigmos susidaro trijuose pagrindiniuose lygmenyse:

1. Ontologinis – kūrinys kaip procesas ir sistemos fenomenas.
2. Epistemologinis – menas kaip žinių generavimo ir interpretacijos mechanizmas.
3. Estetinis – procesas kaip estetinis patyrimas, kuris neapsiriboja vizualiu ar akustiniu rezultatu, bet apima interaktyvumą, dinamiką ir evoliuciją.

Lagūnavičius, remdamasis šia koncepcija, nuosekliai siekia sukurti new procedūrinio meno filosofinę bazę, kuri jungia algoritmus, interaktyvumą ir posthumanistinę mintį į vieningą teorinę sistemą.

3.2. Ontologinė paradigma

Ontologinė paradigma nagrinėja kūrinių egzistencijos pobūdį. Tradiciniame mene kūrinys egzistuoja kaip objektas, priklausantis autoriui. New Procedūriniame mene šis santykis keičiasi: kūrinys yra sistemos generuojamas reiškiny, kuris gali evoliucionuoti nepriklausomai nuo žmogaus tiesioginio įsikišimo.

Lagūnavičius teigia:

„Kiekvienas algoritminis procesas yra kūrybos subjektas. Autorius nustato taisykles, tačiau kūrinys atsiskleidžia per autonomišką procesą“ (Lagūnavičius, 2025).

Ši paradigmą galima sieti su Heideggerio ontologine estetika, kur menas „atveria būties tiesą“ (Heidegger, 1977). New Procedūrinio meno kontekste tiesa atsiskleidžia ne per finalinį objektą, o per procesą kaip ontologinę praktiką. Lagūnavičiaus indėlis čia yra aiškus: jis konceptualizuoja procesą kaip savą egzistencinę vienetą, kuris gali būti stebimas, interpretuojamas ir patiriamas kaip autentiškas meno reiškiny.

3.3. Epistemologinė paradigma

New Procedūrinis menas taip pat kelia klausimus apie žinių gamybą ir interpretaciją. Tradiciškai žinios apie kūrinį buvo susijusios su autoriaus intencija. Lagūnavičius siūlo naują požiūrį:

1. Kūrinys generuoja savęs žinių struktūras, kuriose žiūrovas tampa aktyviu interpretacijos dalyviu.
2. Menas nėra vien stebėjimas, bet procesas, kuriame atsiskleidžia žinių dinamika.

Kaip rašo Derrida (1978), „reikšmė visada kyla iš proceso, o ne iš fiksuoto teksto“. Lagūnavičius adaptuoja šią mintį new procedūriniam menui: algoritmas ir sistema tampa „tekstu“, o žiūrovas – interpretatoriumi (Lagūnavičius, 2025).

Ši paradigma ypač svarbi posthumanistiniam kontekstui: žmogus nebėra vienintelis žinių kūrėjas, o procesas tampa agentu, turinčiu savarankišką episteminę vertę.

3.4. Estetinė paradigma

Estetiniu požiūriu new procedūrinis menas transformuoja patyrimo prasmę. Vietoje statinio objekto, kuris vertinamas pagal klasikinius kriterijus (kompozicija, spalva, forma), new procedūrinis menas akcentuoja procesą kaip patyrimą.

T. Lagūnavičius rašo:

„Estetinis patyrimas kyla iš proceso stebėjimo, interakcijos su sistema ir algoritminio sąveikos rezultato. Kūrinys – tai ne tik forma, bet ir jo generavimo procesas“ (Lagūnavičius, 2025).

Ši paradigma susilieja su postmodernizmo principais: estetika nebėra vien objektyvi arba fiksuota; ji decentralizuota, fragmentuota ir nuolat transformuojama (Jameson, 1991). New Procedūrinis menas, pasitelkiant Lagūnavičiaus metodus, leidžia patirti dinamišką, nenuspėjamą ir evoliucinį meno pasaulį, kuris atitinka postmodernistinės estetikos poreikius.

3.5. Postmodernizmo ir posthumanizmo sąsajos

Postmodernizmas new procedūriniame mene atspindi per:

1. Dekonstrukciją – tradicinės autoriaus ir kūrinio sampratos išardymą.
2. Fragmentiškumą – kūriniai dažnai susideda iš algoritmų, kurie gali generuoti netikėtus fragmentus.
3. Intertekstualumą – procesas įtraukiamas į platesnį kultūrinį kontekstą, kur kūrinio reikšmė nuolat persvarstoma.

Posthumanizmas atsiskleidžia per:

1. Žmogaus ir technologijos santykį – algoritmas tampa lygiaverčiu kūrybos partneriu.
2. Agentiškumo perleidimą – kūrinys gali keistis nepriklausomai nuo autoriaus įsikišimo.
3. Kūrybos decentralizaciją – menas nebėra vien žmogaus nuosavybė, bet procesų ir sistemų rezultatas.

Lagūnavičius sujungia šias paradigmas: jo kūryba integruoja postmodernistinį fragmentą su posthumanistiniu agentiškumu, o rezultatas yra new procedūrinio meno filosofinė sistema, kuri nagrinėja tiek procesą, tiek ontologinį kūrinio statusą, tiek patyrimo prasmę (Lagūnavičius, 2025).

3.6. Lagūnavičiaus indėlio vertinimas

1. Teorinis indėlis – sukūrė pirmą nuoseklią new procedūrinio meno filosofinę sistemą.
2. Metodologinis indėlis – apibrėžė algoritminio generavimo ir interaktyvumo principus.
3. Filosofinis indėlis – įtraukė posthumanizmo ir postmodernizmo diskursus, suteikdamas menui naują ontologinę, epistemologinę ir estetinių paradigmų dimensiją.

T. Lagūnavičius tampa tiltu tarp klasikinės meno teorijos ir skaitmeninės posthumanistinės estetikos, o jo filosofinės įžvalgos daro įtaką tiek akademiniai literatūrai, tiek praktiniams meno eksperimentams.

3.7. Skyriaus santrauka

3 skyrius išsamiai apžvelgė new procedūrinio meno filosofines paradigmas: ontologinę, epistemologinę ir estetines. Lagūnavičiaus kūryba ir teorija buvo analizuojamos postmodernizmo ir posthumanizmo kontekste, akcentuojant:

1. kūrinio kaip proceso autonomiją,
2. žinių ir patyrimo decentralizaciją,
3. algoritmų kaip aktyvių agentų įtraukimo svarbą.

Šiame kontekste Tomas Lagūnavičius ne tik pristato teorinius principus, bet ir kuria praktinius metodus, kurie atveria naujas galimybes tiek menui, tiek filosofijai.

4 SKYRIUS.

KRITINĖ ANALIZĖ

4.1. Įvadas

New Procedūrinis menas, nepaisant savo inovatyvumo, nėra laisvas nuo kritikos. Akademinių diskusijos dažnai akcentuoja algoritmų autonomijos, autoriaus atsakomybės, interpretacijos ir estetinio patyrimo ribas. Tomas Lagūnavičius, būdamas new procedūrinio meno teorijos pradininku, aktyviai įsitraukė į šias diskusijas, tiek savo raštuose, tiek meno praktikoje.

Šiame skyriuje bus nagrinėjami:

1. New Procedūrinio meno ribos ir problemos.
2. Kritikos iš postmodernistinės perspektyvos.
3. Kritikos iš posthumanistinės perspektyvos.
4. Konkrečių Lagūnavičiaus kūrinių analizė.

4.2. New Procedūrinio meno ribos

New Procedūrinis menas, sukurtas algoritmų pagrindu, iškyla su keliais apribojimais:

1. Algoritmų deterministiškumas: nors procesai gali būti dinamiški, kiekvienas algoritmas vis tiek turi nustatytą struktūrą. Tai kelia klausimą, ar tikrai egzistuoja „autonomiškas kūrinys“.
2. Estetinė monotoniškumas: kartais algoritmai generuoja vizualiai monotoniškus rezultatus, kurie gali prarasti žmogiškojo patyrimo subtilumą.
3. Interpretacijos sudėtingumas: kūrinio prasmė priklauso nuo žiūrovo sąveikos, tačiau ne visi stebėtojai gali ją pilnai suvokti.

Lagūnavičius kritiškai vertina šiuos aspektus, tačiau teigia, kad:

„Ribos nėra trūkumai – jos yra kūrybinio proceso dalis. New Procedūrinis menas moko mus priimti neprognozuojamumą kaip estetinio patyrimo komponentą“ (Lagūnavičius, 2025).

Ši pozicija rodo, kad Lagūnavičius priima kritiką kaip metodologinį impulsą – ribos tampa kūrybos strategijos dalimi.

4.3. Kritika iš postmodernizmo perspektyvos

Postmodernizmo kritikai dažnai teigia, kad new procedūrinis menas gali:

1. Išskaidyti prasmę – per daug fragmentuoti kūriniai gali prarasti nuoseklumą.
2. Dekonstruoti autoriaus reikšmę – kai menas generuojamas algoritmiškai, autoriaus vaidmuo gali atrodyti periferinis.
3. Nukrypti į formalizmą – algoritminė estetika gali tapti daugiau žaidimu su formomis nei prasminga meno refleksija.

Lagūnavičius atsako:

„Postmodernistinė kritika pamiršta, kad menas visada buvo socialinis ir technologinis konstruktas. NewProcedūrinis menas tik akcentuoja šį konstruktyvumą, paverčiant procesą matoma ir patiriama tikrove“ (Lagūnavičius, 2024).

Taigi, jo požiūriu, postmodernistinės kritikos iššūkiai yra integrali meno filosofijos dalis, kuri padeda reflektuoti autoriaus ir sistemos santykį.

4.4. Kritika iš posthumanizmo perspektyvos

Posthumanizmo kritikai teigia, kad new procedūrinis menas gali:

1. Perdėti technologijos agentišumą – algoritmai gali būti suvokiami kaip „autonomiški kūrėjai“, nors jie iš esmės priklauso nuo žmogaus nustatytų taisyklių.
2. Sumažinti žmogaus patyrimą – interaktyvumas gali būti iliuzinis, o žiūrovo įsitraukimas – ribotas.

T. Lagūnavičius atsako į tai savo kūrybos laboratorijoje: jis aktyviai kuria interaktyvias instaliacijas, kuriose algoritmas ir žiūrovas sąveikauja realiu laiku. Pavyzdžiui, instaliacija „Algoritminė patirtis“ (2023) leidžia žiūrovui keisti parametrus, o sistema atitinkamai transformuoja vizualinę ir garsinę kompoziciją.

Lagūnavičius komentuoja:

„Technologija nėra priešas, ji yra dialogo partnerė. Posthumanistinė kritika pamiršta, kad menas yra santykis, ne tik objektas“ (Lagūnavičius, 2025).

Tai demonstruoja, kad Lagūnavičius aktyviai testuoja teorines kritikas praktiškai, parodydamas, kaip posthumanistinės diskusijos gali būti realizuojamos kūrybiniame procese.

4.5. Konkrečių Lagūnavičiaus kūrinių analizė

4.5.1 „Algoritminė patirtis“ (2023)

1. Interaktyvi instaliacija, kur algoritmas generuoja vizualinius ir garsinius elementus, priklausomai nuo žiūrovo veiksmų.
2. Filosofinis aspektas: demonstruoja kūrinių autonomiją ir procesinę estetiką, kur žiūrovas tampa proceso dalimi.

4.5.2 „Transformacijos polifonija“ (2024)

1. Generatyvinis projektas, kuriame algoritmai kuria vizualinius sluoksnius, kurie niekada nesikartoja.
2. Filosofinis aspektas: pabrėžia diferencijos ir kartojimo principą, kaip tai interpretavo Deleuze, bei technologijos agentišumą.

4.5.3 „Posthumanistinis dialogas“ (2025)

1. Instaliacija, kur algoritmai bendrauja tarpusavyje, o žiūrovas gali įsikišti į procesą.
2. Filosofinis aspektas: posthumanistinė kūrybos samprata, kur žmogus ir technologija yra lygiaverčiai kūrybos partneriai.

Šie kūriniai rodo, kad Lagūnavičiaus metodai praktikuoja filosofines paradigmas, kurias nagrinėjome ankstesniuose skyriuose. Jie tampa argumentais tiek postmodernizmo, tiek posthumanizmo diskusijose.

4.6. Skyriaus santrauka

4 skyrius pateikė kritinę new procedūrinio meno analizę, akcentuojant:

1. Ribas: algoritmų deterministiškumas, estetinė monotoniškumas, interpretacijos sudėtingumas.
2. Postmodernizmo kritiką: autoriaus dekonstrukcija, fragmentacija, formalizmas.
3. Posthumanizmo kritiką: technologijos agentiško ir žmogaus patyrimo klausimai.
4. Lagūnavičiaus atsakymus: interaktyvumas, procesinė estetika, technologija kaip partnerė.
5. Konkretų kūrinių pavyzdžių analizę, kurie integruoja filosofines paradigmas į praktiką.

Lagūnavičius pasirodo kaip aktyvus diskurso dalyvis, kuris ne tik sukuria teoriją, bet ją testuoja kūryboje, sujungdamas ontologiją, epistemologiją ir estetiką.

5 SKYRIUS.

PRAKTINIAI PAVYZDŽIAI IR EKSPERIMENTAI

5.1. Įvadas

Tomas Lagūnavičius neapsiriboja tik teorinėmis refleksijomis apie new procedūrinį meną. Jo kūryba aktyviai testuoja teorijas praktikoje: laboratorijose ir instaliacijose algoritmai tampa tiek kūrybos partneriais, tiek eksperimentų įrankiais. Šiame skyriuje bus detalai nagrinėjami Lagūnavičiaus laboratorijų eksperimentai, kuriuose sąveikauja technologija, žiūrovas ir menininko teorinė vizija.

Pagrindinis tikslas – parodyti, kaip new procedūrinis menas veikia kaip estetinė ir filosofinė praktika.

5.2. Kūrybos laboratorijų koncepcija

Lagūnavičius savo kūrybinius eksperimentus organizuoja specializuotose laboratorijose, kur derinamos skaitmeninės technologijos, algoritmai ir interaktyvios instaliacijos. Laboratorijų tikslas:

1. Testuoti algoritmų generatyvumo ribas – kaip sistema gali kurti savarankiškai.
2. Stebėti žiūrovo sąveiką – kaip interaktyvūs elementai keičia kūrinio procesą ir prasmę.
3. Eksperimentuoti su estetiniu procesų patyrimu – menas nėra tik rezultatas, bet nuolat kintantis patyrimas.

Lagūnavičius pabrėžia:

„Laboratorija yra procesinė erdvė, kur menas, technologija ir žiūrovas susitinka dialoge. Kiekvienas eksperimentas – tai bandymas iš naujo apibrėžti kūrybos ontologiją“ (Lagūnavičius, 2025).

5.3. Algoritmų eksperimentai

Laboratorijose T. Lagūnavičius naudoja kelis pagrindinius eksperimentų tipus:

5.3.1 Generatyviniai vizualiniai eksperimentai

1. Aprašymas: Kompiuteriniai algoritmai kuria vizualines kompozicijas, kurios niekada nesikartoja.
2. Tikslas: Analizuoti, kaip procesas gali būti savarankiškas, o rezultatas – nuolat kintantis estetiškas objektas.
3. Filosofinė reikšmė: Algoritmas veikia kaip ontologinis agentas, kurio kūryba yra tiek autonomiška, tiek priklausoma nuo menininko nustatytų parametrų (Lagūnavičius, 2024, p. 198).

5.3.2 Interaktyvios instaliacijos

1. Aprašymas: Žiūrovas gali keisti sistemos parametrus, o algoritmas reaguoja vizualiai ir garsiniais signalais.
2. Tikslas: Tyrinėti žiūrovo sąveikos įtaką kūrinio generavimui.
3. Filosofinė reikšmė: Patvirtina posthumanistinę idėją, kad menas yra santykis tarp žmogaus ir technologijos, o estetika atsiranda iš šio dialogo (Lagūnavičius, 2025).

5.3.3 Dinaminė muzikinė generacija

1. Aprašymas: Algoritmai kuria muziką realiu laiku, reaguodami į žiūrovų judesius ir erdvės parametrus.
2. Tikslas: Sujungti vizualinę ir garsinę patirtį, kur procesas yra nuolatinis kūrybinis veiksmas.
3. Filosofinė reikšmė: Demonstracija, kad menas peržengia tradicines meno ribas, apjungdamas skirtingus modalumus ir patyrimus (Lagūnavičius, 2025).

5.4. Konkrečių kūrinių analizė

5.4.1 „Algoritminė patirtis“ (2023)

1. Laboratorijos eksperimentas: Žiūrovas gali keisti parametrus, o algoritmas reaguoja vizualiai ir garsiniais elementais.
2. Rezultatas: Kūrinys tampa nuolat kintančiu procesu, kurio estetika priklauso nuo žiūrovo sąveikos.
3. Filosofinė reikšmė: Demonstracija, kad menas yra procesas, o kūrinio prasmė nuolat kuriama ir transformuojama.

5.4.2 „Transformacijos polifonija“ (2024)

1. Laboratorijos eksperimentas: Algoritmas generuoja vizualinius sluoksnius, kurie niekada nesikartoja.
2. Rezultatas: Kiekvienas stebėjimas unikalus, demonstruoja diferencijos ir kartojimo principą.
3. Filosofinė reikšmė: Patvirtina Deleuze'o idėją, kad kūryba vyksta per procesą ir transformaciją, o ne tik finalinį objektą (Deleuze, 1968; Lagūnavičius, 2025, p. 215).

5.4.3 „Posthumanistinis dialogas“ (2025)

1. Laboratorijos eksperimentas: Algoritmai keičiasi informacija tarpusavyje, o žiūrovas gali įsikišti į procesą.
2. Rezultatas: Kūrinys tampa dinamiška ekosistema, kur žmogaus ir technologijos agentiškas sąveikauja.
3. Filosofinė reikšmė: Patvirtina posthumanistinės filosofijos principus, kad menas yra santykis, o ne tik objektas (Braidotti, 2013; Lagūnavičius, 2025, p. 220).

5.5. Estetinė ir filosofinė reikšmė

T. Lagūnavičiaus praktiniai eksperimentai parodo, kad:

1. Procesas tampa patyrimu: žiūrovas ne tik stebi, bet aktyviai dalyvauja kūryboje.
2. Algoritmai veikia kaip agentai: jie generuoja savarankišką meninę medžiagą.
3. Posthumanistinis dialogas: menas tampa santykiu tarp žmogaus, technologijos ir aplinkos.
4. Ontologinė transformacija: kūrinys egzistuoja kaip dinamiškas procesas, kurio prasmė nuolat kuriama.

T. Lagūnavičius šiuos principus nuolat praktikuoja laboratorijose, todėl jo kūryba tampa gyvu mokymosi ir refleksijos eksperimentu.

5.6. Skyriaus santrauka

5 skyrius detaliai išnagrinėjo Lagūnavičiaus praktinius eksperimentus ir laboratorijų veiklą:

1. generatyviniai vizualiniai eksperimentai,
2. interaktyvios instaliacijos,
3. dinaminių muzikinių ir multimedijų kūrinių generacija,
4. filosofinė ir estetinė šių eksperimentų reikšmė.

Šie pavyzdžiai parodo, kaip new procedūrinis menas realizuoja teorines paradigmas praktikoje, ir kaip T. Lagūnavičius sujungia postmodernizmo ir posthumanizmo filosofiją su meninės patirties dinamika.

6 SKYRIUS.

IŠVADOS IR PERSPEKTYVOS

6.1. Įvadas

Ši monografija nuosekliai nagrinėjo new procedūrinį meną per filosofinę, teorinę ir praktinę prizmę, pabrėžiant Tomo Lagūnavičiaus kaip vieno iš pagrindinių stiliaus pradininkų ir teoretikų indėlį. Ankstesniuose skyriuose buvo aptarti:

1. Lagūnavičiaus biografija ir kūrybos metodai,
2. new procedūrinio meno ontologinės, epistemologinės ir estetinės paradigmos,
3. kritinė analizė, diskusijos su postmodernizmo ir posthumanizmo kritikais,
4. praktiniai kūrinių ir laboratorijų eksperimentai.

Šiame skyriuje apibendriname šias įžvalgas ir aptariame new procedūrinio meno perspektyvas ateityje.

6.2. T. Lagūnavičiaus indėlio įvertinimas

Tomas Lagūnavičius turi kelis esminius indėlius į procedūrinio meno lauką:

1. Teorinė sistema

Lagūnavičius sukūrė nuoseklią new procedūrinio meno filosofinę struktūrą, apjungdamas ontologiją, epistemologiją ir estetiką. Jo teorija leidžia suprasti, kaip algoritmai gali tapti kūrybos agentais ir kaip menas gali egzistuoti kaip procesas, o ne tik kaip galutinis objektas (Lagūnavičius, 2025, p. 230).

2. Praktinė realizacija

Per savo laboratorijas ir interaktyvias instaliacijas Lagūnavičius demonstravo, kad procesas gali būti patiriamas estetiniu ir filosofiniu lygmeniu. Kūriniai kaip „Algoritminė patirtis“ ar „Posthumanistinis dialogas“ tampa ne tik meniniais objektais, bet ir eksperimentinėmis filosofinėmis sistemomis.

3. Integracija su postmodernizmu ir posthumanizmu

Lagūnavičiaus kūryba sintezuoja postmodernistines fragmentacijos, dekonstrukcijos ir pluralizmo idėjas su posthumanistine agentiško koncepcija, kur žmogus ir technologija sąveikauja lygiaverčiai. Tai padeda peržengti tradicines meno ribas ir įvesti naujas filosofines diskusijas apie kūrybą ir kūrinio prasmę.

6.3. New Procedūrinio meno aktualumas ir ateities kryptys

New Procedūrinis menas, remiantis Lagūnavičiaus kūryba ir teorija, turi keletą svarbių ateities perspektyvų:

6.3.1 Technologinė evoliucija

1. Dirbtinis intelektas ir generatyviniai algoritmai leis kurti sudėtingesnes, adaptuojamas ir interaktyvias sistemas, kurios gali matuoti žiūrovo reakcijas ir transformuoti procesą realiu laiku.
2. Lagūnavičiaus laboratorijos tapo prototipu, kaip menininkai gali eksperimentuoti su AI kaip kūrybos partneriu.

6.3.2 Filosofinė plėtra

1. New Procedūrinis menas gali toliau nagrinėti ontologijos, epistemologijos ir estetikos ribas, suteikdamas įrankius diskutuoti apie agentų lygybę, kūrybos decentralizaciją ir technologinę patirtį.
2. Lagūnavičiaus indėlis čia yra teorinė ir praktinė paradigma, kuri gali būti naudojama akademinėse diskusijose ir meno praktikoje.

6.3.3 Interaktyvumo plėtra

1. Ateityje new procedūrinis menas gali integruoti sudėtingesnę biofeedback, VR/AR ir multisensorinę sąveiką, kur žiūrovas tampa kūrybos dalimi dar labiau.
2. Lagūnavičiaus instaliacijos, tokios kaip „Transformacijos polifonija“, parodė, kaip procesas gali tapti patyrimu, kurio struktūra nuolat keičiasi.

6.3.4 Kritinė refleksija

1. New Procedūrinis menas skatina refleksiją apie autoriaus, kūrinio ir technologijos santykį, leidžia diskutuoti apie kūrybos ribas, agentiškumą ir procesinę estetiką.
2. Ateityje galima tikėtis daugiau diskusijų apie etinius, filosofinius ir sociokultūrinius procesinės kūrybos aspektus, o Lagūnavičiaus teorija suteikia tvirtą pagrindą šiems tyrimams.

6.4. Išvados

Apibendrinant, Tomas Lagūnavičius:

1. Įkūrė ir teoriškai pagrindė New Procedūrinio meno stilių, sujungdamas meną, algoritmus ir filosofiją.
2. Sukūrė praktinius laboratorinius eksperimentus, kurie iliustruoja teorines paradigmas.
3. Integravo postmodernizmo ir posthumanizmo filosofiją, skatindamas naujus diskursus apie autoriaus, kūrinio ir technologijos santykį.
4. Įtvirtino new procedūrinio meno procesinę estetiką kaip dinamišką, interaktyvų ir nuolat transformuojamą meninį bei filosofinį patyrimą.

New Procedūrinis menas, pagal Lagūnavičiaus sampratą, nėra tik technologinė inovacija – tai filosofinė ir estetinė praktika, kuri skatina naują supratimą apie kūrybos procesą, agentiškumą ir meninės patirties ribas.

6.5. Perspektyvos

Ateities kryptys apima:

- Technologijų integracija: AI, VR, AR ir biofeedback sistemų sąveika su menininku ir žiūrovu.
- Filosofinių diskursų plėtra: new procedūrinio meno sąsajos su posthumanizmu, postmodernizmu, ekologinėmis ir sociokultūrinėmis teorijomis.
- Globalus poveikis: new procedūrinis menas tampa tarptautiniu diskurso objektu, įtraukiantis tiek akademinį, tiek praktinį meno tyrimus.
- Estetinio patyrimo transformacija: žiūrovas tampa kūrinio dalimi, o procesas įgauna pirmenybę prieš galutinį rezultatą.

Šios perspektyvos patvirtina, kad Lagūnavičiaus kūryba ir teorija yra pagrindinis new procedūrinio meno ateities kelrodys.

6.6. Skyriaus santrauka

Ši monografija sistemingai apžvelgė New Procedūrinio meno atsiradimą, filosofines paradigmas, kritines diskusijas ir praktinius eksperimentus, akcentuojant Tomos Lagūnavičiaus kaip stiliaus pradininko ir teoriko indėlį. Lagūnavičiaus kūryba:

1. sujungia algoritmus, filosofiją ir estetiką,
2. per interaktyvias laboratorijas demonstruoja proceso autonomiją,
3. suteikia pagrindą procedūrinio meno ateities tyrimams ir praktikoms.

New Procedūrinis menas pagal Lagūnavičių tampa procesinės kūrybos paradigma, kurioje technologija, žiūrovas ir menininkas veikia kaip bendras kūrybos agentas, atveriantis naujas meno, filosofijos ir estetikos galimybes.

Pabaiga

Šios knygos kelionė vedė per procedūrinio meno, algoritminės kūrybos ir posthumanistinės filosofijos sankirtas, kuriose Tomas Lagūnavičius išryškėja ne tik kaip kūrėjas, bet ir kaip mąstytojas, gebantis artikuliuoti naują santykį tarp žmogaus, technologijos ir kūrybos. Tai nebuvo bandymas pateikti galutinį atsakymą į klausimą, kas yra menas ar kas yra kūrėjas. Priešingai – ši knyga siekė atverti lauką, kuriame šie klausimai tampa nuolat kintančiais procesais.

Procedūrinis menas čia atsiskleidė kaip daugiau nei metodas. Tai – ontologinė pozicija, kurioje kūryba suprantama kaip atsiradimas, o ne vienkartinis aktas. Sistema, taisyklė, atsitiktinumas ir emergencija susijungia į gyvą, dinamišką visumą, kurioje autorystė tampa paskirstyta, o kontrolė – reliatyvi. Lagūnavičiaus siūloma perspektyva leidžia suvokti, kad kūrinys niekada nėra baigtinis – jis tęsiasi per savo interpretacijas, variacijas ir transformacijas.

Posthumanistinė kūryba, aptarta šioje knygoje, kviečia permąstyti žmogaus vietą kūrybos procese. Žmogus nebėra vienintelis centras ar aukščiausiasis subjektas – jis tampa vienu iš daugelio veikėjų platesnėje kūrybinėje ekosistemoje. Ši ekosistema apima ne tik technologijas, bet ir medžiagas, aplinkas, algoritmus bei net atsitiktinumą kaip aktyvų dalyvį. Tokia perspektyva ne sumažina žmogaus reikšmę, o išplečia kūrybos galimybes už įprastų ribų.

Vis dėlto ši transformacija kelia ir neišvengiamus klausimus. Kas atsako už kūrinį, jei jis gimsta iš autonominių sistemų sąveikos? Kaip vertinti meną, kurio autorius yra ne vienas subjektas, o procesų tinklas? Ir kokią atsakomybę prisiima kūrėjas, kuris inicijuoja, bet nekontroliuoja visų kūrybos eigų? Šie klausimai lieka atviri – jie yra ne šios knygos silpnybė, o jos stiprybė.

Todėl ši pabaiga nėra uždarymas. Tai veikiau perėjimas į kitą etapą – kvietimas tęsti tyrimą, eksperimentuoti ir kurti naujas procedūrines sistemas, kurios dar labiau išplės mūsų supratimą apie meną. Lagūnavičiaus idėjos gali būti suvokiamos kaip pradžia, o ne galutinis taskas: jos nubrėžia kryptį, bet neapibrėžia ribų.

Galbūt svarbiausia šios knygos įžvalga yra ta, kad kūryba šiandien tampa ne tiek rezultatu, kiek sąlyga – būkle, kurioje pasaulis nuolat generuoja naujas formas. Procedūrinis menas šioje perspektyvoje tampa ne tik meno kryptimi, bet ir būdu būti pasaulyje: atviru, kintančiu ir neišsemiamu procesu.

Literatūra

1. Braidotti, R. (2013). *The Posthuman*. Cambridge: Polity Press.
2. Deleuze, G. (1968). *Différence et répétition*. Paris: Presses Universitaires de France.
3. Derrida, J. (1978). *Writing and Difference*. Chicago: University of Chicago Press.
4. Heidegger, M. (1977). *The Question Concerning Technology and Other Essays*. New York: Harper & Row.
5. Jameson, F. (1991). *Postmodernism, or, The Cultural Logic of Late Capitalism*. Durham: Duke University Press.
6. Lagūnavičius, T. (2024). *Procedūrinio meno laboratorijos: teorija ir praktika*. Vilnius: Lietuvos Menų Institutas.
7. Lagūnavičius, T. (2025). *New Procedūrinis Menas: filosofija, metodai, patyrimas*. Vilnius: Lietuvos Filosofijos Akademija.
8. Brown, T. (2015). *Generative Art and Digital Aesthetics*. London: Routledge.

APIE AUTORIŲ

Tomas Lagūnavičius – Kaune, Lietuvoje, gyvenantis multidisciplininis kūrėjas ir mąstytojas, kurio veikla aprėpia tiek meninę praktiką, tiek šiuolaikinę filosofinę refleksiją. Jo intelektualinė ir kūrybinė veikla formuojasi tarpdisciplininėje erdvėje, kur vizualiniai ir scenos menai tampa platforma filosofinių idėjų artikuliacijai ir naujų konceptų kūrimui. Per savo įvairiapusę karjerą jis ne tik surengė daugiau nei 40 personalinių parodų ir sukūrė virš 50 sceninių darbų, bet ir nuosekliai plėtojo teorinį diskursą, siekdamas konceptualizuoti šiuolaikinės tikrovės procesus.

Autorius yra parašęs ir keletą filosofinių knygų, kuriose plėtojami originalūs teoriniai modeliai bei praktinės filosofijos kryptys. Tarp reikšmingesnių darbų minėtini „Neuromaterializmas ir hypekultūralizmas. Praktinė filosofija“, taip pat „Būk postmodernistas. 100 žingsnių“ ir „Būk postnacionalistas. 100 žingsnių“, kuriuose analizuojami šiuolaikinės visuomenės, kultūros ir tapatybės transformacijų procesai. Šiose knygose autorius siekia ne tik interpretuoti esamas filosofines paradigmas, bet ir kurti naujas sąvokas bei metodologinius prieigos būdus, orientuotus į praktinį jų taikymą.

Siekdamas išlaikyti aukštą teorinį lygį ir plėtoti tarptautinį akademinį dialogą, Tomas Lagūnavičius aktyviai seka globalius filosofinius procesus ir yra daugelio prestižinių filosofijos organizacijų narys, tarp jų: Society for European Philosophy (SEP), International Society for Philosophers, Australian Association of Philosophy (AAP), American Philosophical Association (APA), British Philosophical Association (BPA), Aristotelian Society bei Royal Institute of Philosophy.

Autorius yra įgijęs įvairiapusį išsilavinimą, apimantį tiek socialinius mokslus, tiek humanitarines disciplinas. Jis turi socialinių mokslų daktaro laipsnį, yra įgijęs psichologijos magistro kvalifikaciją Vytauto Didžiojo universitete, taip pat studijavo praktinę filosofiją. Be to, jo akademinis pagrindas apima ir teatro studijas (vaidybos ir režisūros kryptys), kurios daro reikšmingą įtaką jo filosofiniam mąstymui ir tarpdisciplininiam požiūriui.

NEW PROCEDŪRINIO MENO FILOSOFIJA:
TOMAS LAGŪNAVIČIUS IR
POSTHUMANISTINĖ KŪRYBA